

MISTERNIE (72) *av*

Oba e jasne.

comp i sup (2 + 1) (nå)misterniej (3); -ej (1), -(e)j (2).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Mistrzowsko, umiejętnie; pomysłowo; kunsztownie, wspaniale, pięknie (najczęściej o sposobie wykonania dzieł ludzkich); artificiose Mącz, Calag, Calep; (af)fabre Mącz, Calep, Cn; (per)scienter, salse, scite Mącz; artificialiter Cn (54)* : Były thám podle rzeki pálace piękne bárzo miłternie poftáwione [*summ̄is artibus elevata*; barszo chytrze podnyeszyone *HistAl 1510 224*] *HistAl F6, A3, M*; Ony ganki foremne/ ony piękne wieże/ Miłternie rozládzone/ iedná drugiey łtrzeże. *RejWiz 64*; Połłał też papież Krolowi Schockiemu poświęcány miecz łpofzwą złotą miłternie opráwiony *BielKron 215v, 22v, 452*; Salse, Tráfnie/ pięknie/ foremnie/ mądrze/ miłternie. *Mącz 364c*; Scite, Pięknie/ miłternie/ mądrze rołtropnie/ foremnie. *Mącz 372c, 17a, 372c [2 r.], 373b*; gdyżeś ty nie z tráfunku/ ále drogą pewną/ *et certis progressionibus artis*, dokonałeś miłternie wieże téy: y my rádźi ná nię pátrzymy *OrzQuin Mv, H2v; BielSpr 30, 52; BudBib Sap 13/13; ModrzBazBud ¶6*; A tho co my wedle dowćipu náńże⁸⁰ czynim/ by nawárowniéy/ by namiłterniéy/ leći/ á zá czáfem ginie. Do czego niechći nie przywodzę rzeczy wielkim kofłtem á siłá ludźi robotą czynionych/ które gdzie teraz? *Oczko 2v; Calag 320a; Calep 98b, 402a*; nie mamy rozumieć/ áby złotu ábo srebru ábo kámieniowi miłternie rytemu [*lapidi sculpturae artis*]/ ábo wymyłłowi człówieczemu bołtwo miáło być podobne. *WujNT Act 17/29*; Ten płtry worek v pálá; włzak go baczyłz y ty; Iełt z rozmaítey ierchy miłternie vłzyty. *KlonWor ***.

W połączeniu szeregowym (1): Lud piełzy łwe Namioty miewáią/ miedzy ktoremi Namiot Cefárfki będzie rozbit [...] Náđ to pięknie kofłtownie y miłternie przypráwiony *BielSpr 34v*.

W charakterystycznych połączeniach: misternie [co] obracać, osiągnąć, wykształtować, zdobić, zszywać; misternie budowany, oprawiony (záb słonia, miecz) (2), postawione pałace, rozsadzone wieże, ryty kamień, uszyty worek, utkana szata, wymalowany obraz.

Zwroty: »misternie grać [na czym]« (1): Ktorzy miłternie graćie na orgániech [*Particularizantes super os nabli (marg) Qui particularia habent cantica secundum musicum instrumentum Nebel (-)*] *BibRadz Am 6/5*.

»[z czym] się misternie obchodzić« (1): yżeby też vmieli miecz/ kyj/ łzpis/ y ołzczep rekomá [!] vchwyćić y łnim fię miłternie obchodzić *KwiatKsiąż Ov*.

»[co] misternie przyprawiać, przyprawiony« (1:2): *RejPs 48*; PRometeus też bęđąc ołtrego rozumu/ napirwey obrázy wymyłłił z gliny tworzone/ ktore ták miłternie przypráwiał iż fie rułzáły. *BielKron 23v*; Były w then czás ná zamku Krákwofłkim/ rozmaíte krotofile łpráwówáne/ zwłáłzczá gonitwy/ kolby miłternie przypráwione/ kuńłzty pułzkarłkie/ tháńce *BielKron 421v*.

Wyrażenia: »misternie przyprawny« (1): Medea [...] ziechálá od niego [od *Jazona*] precz [...] popaliwłzy iego kráinę y miáłtá ogniem miłternie przypráwnym *BielKron 55*.

»misternie robiony« (1): vkázował ná łobie ołobliwą robotą łzyte y háwtówáne [...] łzáty [...] pierźścień [...] z drogim kámieniem bárzo subtylnie rzezánym/ y srebrny Kredenc w ręku ná zchwał miłternie robiony. *KlonFlis A2*.

»mistrzynie udziałany, sprawiony, uczyniony« (5:2:2): Nálezł też tám Alexander w onym pálacu naczynnie rozmáite złóte/ s kámienia drogiego/ y krzyfztałowe bárzo mistrzynie [práwione [omni genere facta] *HistAl* H2; pochowali ciálo iego [Aleksandra] w grobie bárzo wyfokim á mistrzynie [práwionym [mirifico opere constructo; barszo dzywno szbdowanym *HistAl* 1510 544]/ y niewymownie kófztownym. *HistAl* N4v, G3, Hv, M7v; *BibRadz Ex* 39/15; Rzeká Pegnicá przez miálftho [Nurnberg] idzie/ ná ktorey mófty kámienne mocne á mistrzynie vdziálane íą *BielKron* 289; *Mqcz* 431d; *Artificialis. Quod arte factum est* [...] – Rzecz mistrzynie vczinioną. *Calep* 98b.

Szeregi: »mistrzynie, po filozofsku« (1): Ktore fłowá ácz mistrzynie po filozowfku položone íą: iednák íię z nich nie trudno bácznemu te⁸⁰ domyślic/ iż [...] przy tego wfzytkiego žeby to fyna Boże⁸⁰ z niebá ná ziemię [...] ftápienie/ miáło być prawdziwe *CzechEp* 310.

»foremnie a mistrzynie« (2): Summo artificio facta, Bárzo foremnie á mistrzynie vczinione. *Mqcz* 431d, 113a.

»kosztownie i mistrzynie« (1): Kazał tedy vczynic on ftholec ná dwánafcie łokiet wyfoki/[...] był bárzo kófztownie y bárzo mistrzynie [práwion [thronus ille mirifico opere constructus; on stholyecz wyelmy dzywno był sprawyon *HistAl* 1510 517] na dwánafcie filarzech złotych *HistAl* M7v.

»pilnie a mistrzynie« (1): rzemyfłá fie pilnye á mistrzynie we wfłfelákich rzeczách ludzye wynáydownáli *GliczKsiąż* H2v.

»mistrzynie abo umiejetnie« (1): Nemo in eo genere scientius versatus est Isocrate, Mistrzyniey ábo vmiejetniey/ etc. *Mqcz* 372c.

»mistrzynie i wdzięczynie« (1): przed obrázem Pánnny czyftey/ ktory był ná bramie oney/ bárzo mistrzynie y wdzięczynie wymálowány/ pokleknał *SkarŻyw* 459.

W przén (5) : Od iednego kóncá niebá áz ná drugi koniec [słónce] mistrzynie przefkákuiąc *RejPs* 27v; Gdy fie zeydą pófpołu [dym i powietrze]/ álic iedno bywa/ Y ktoż ie ták mistrzynie tám pófpołu sfzywa. *RejWiz* 113v; *CzechEp* 233; (*marg*) Chwałá niebiefka niewyfłowiona. (–) miefzkánie mistrzynie budowáne Bogá nawyżfzego/ y wfzelkimi niebiefkich bogactw kortynámi y zaponámi obite *LatHar* 595.

Zwrot: »mistrzynie náfładowác« (1): młodziencyki ktorzi dobrze napominayących sfłuchayá/ y chwalebnie ku dobremu bywayá pobudzeni/ nádzieia okwitego pózytku mistrzynie náfładuye. *KwiatKsiąż* B2.

a. O działaniu Boga (1) :

Zwrot: »[co] mistrzynie sprawic« (1): Tyś około mnie ręki fwey nie záłował: Coś ták mistrzynie [práwił/ wieczny móy boże/ Ze tego żaden rozum poiác nie móże. *KochPs* 202.

b. O zachowaniu się zwierząt (1) :

Zwrot: »[co] mistrzynie sprawowác« (1): BObr [...] dom íobie barzo mistrzynie [sprawuie *FalZioł* IV 7d.

2. Podstępnie, chytrze, sprytnie, przemyślnie (18) : porázili ie do gruntu/ y okręty im mistrzynie popalili *BielKron* 170v; Tworowfki iná ftroną przez móft wywiadł wfzytki thák mistrzynie iż vfzli obronną ręką *BielKron* 415; Wzięli ich [obrymów] dwu do okrętu miálfto iednych dżiwów/ ále potym mistrzynie vciekli. *BielKron* 445v 167v; *GrzegRóżn* N3; *RejPos* Bv, 335; *StryjWjaz* C; íáko fie ná ich

wywrotne/ á miſternie wſzykowáne wywody/ ku podwroceniu zdrowey náuki / odpowiadało/ poiąć zaráz/ y pámiętać nie mogli *CzechRozm* A4v; vpátrowálem miſterſtwo X. K. [...] ktory miſternie zbywáiąc/ áby z tym nie mowił/ ktoryby iemu/ doſtáteczniey/ y porządniey (iáko vczeńſzy [...]) ná wſzytko odpowiedźcie [...] mogli: á mnie ſobie obrał/ proſtaká y nieuká. *NiemObr* 24, 87; *GosłCast* 42.

W charakterystycznych połączeniach: misternie błaznować [kim], podejść [kogo], toczyć [co], uciec, wywieść [kogo przez co], zacierać [co czym], zbywać [kogo].

Wyrażenia: »misternie urobiony« (1): Tedy ten wſzytek dowod/ iáko fałſzywy/ choć rzkomo miſternie/ bo nie ládá od głowy/ vrobiony/ vpaść muſi. *CzechRozm* 13v.

»misternie wymyſlony« (1): Abowiem oznaymiliſmy wam moc y przyſzćie Páná náſzego/ nie vwiedźieni baſniámi miſternie wymyſlonemi [*doctos fabulas secuti*]: ále przypátrzywſzy ſię lámi wielmożnoſći iego. *WujNT* 2.*Petr* 1/16.

Szeregi: »misternie i przemyſlná głowá« (1): Więć teź ſá drudzy co ie Szukáylámi zowá/ Co náyduiá miſternie y przemyſlná głowá. *KlonWor* 72.

»pięknym kſztałtem a miſternie« (1): Zárt tedy/ ábo kuńſztowna poſługá dwoiáka iefth/ [...] Iedná iefth/ kiedi kto pięknym kſtałtem/ á miſthernie podeydzie kogo/ y zbłáźni *Górndworz* S4.

W przen (1) : cnotá zálię ktora iey [*niefortunie*] iefth ná wſzem ſprzećiwna nigdy teź miſterniey figlow ſwych nie okaże/ iedno kiedi z nią walczy *RejZwierc* 150.

a. O działaniu Szatana (1) : Iuż y ciáło y duſzę záprzeda w niewolá/ Táć więc dyabeł miſternie ofadza tę rolá. *RejWiz* 70.

Synonimy: 1. kunsztownie, foremnie, pięknie, subtylnie, umiejętnie, wspaniale; 2. chytrze, fałszywie, obrotnie, skrycie.

Cf [MISTERNO], NIEMISTERNIE